

EESTI ARGIELU MUUTUMINE 20. SAJANDIL

HEIKI PÄRDI

Eesti Vabaõhumuuseumi
vanemteadur

Viimased 150 aastat on muutnud põhjalikult eestlaste elu ja olemist. Põlluharimise ja karjakasvatamisega tegeleval maarahvast on saanud linnainimesed, kellest enamus toimetab aladel, mida 150 aastat polnud veel olemaski. Eestlased on muutunud keskäegseist talupoegadest tänapäevasteks eurooplasteks. Kultuurne eluviis tähendas tollal eestlase jaoks soovi elada nii nagu "saksad" – mõisnikud ja linnakodanlus. Eesti väiksuse ja tihedate sidemete tõttu sugulastega, ei tekkinud meil suuri kultuurierinevusi linna ja maa vahel. Meie tollases linnakultuuris oli palju talupoeglikku, maarahvas aga oli väga avatud linnakultuuri suhtes.

Talurahvamaailma sotsiaalne kese oli küla, kus kõik tundsid kõiki ja hoidsid üksteisel silma peal. Linnas eraldusid töö ja kodu teineteisest, mis suurendas järsult lõhet avaliku ja privaatse vahel. Ka aeg jagunes nüüd avalikuks tööajaks, kus valitses põhimõte "aeg on raha" ja teisalt privaatseks "vabaks ajaks", mis oli kella-sundusest vaba. Kõige paremini kajastab elulaadi ja mõtteviisi muutumist elamu areng. Kujunes arusaam, et igaühel on õigus privaatsele. Varasem ühes ruumis elamine ja sageli ühel asemel koosmagamine muutus ajapikku vanamoodsaks. Nüüd hakkasid kõik ihalema "oma tuba ja oma luba".

Üksikisiku tähtsustumist peegeldab lisaks perenimede panemisele 19. sajandi algupoolel ka rõhutatult eripäraste võõra päritoluga eesnimede massiline käibeletulek sama sajandi lõpupoole. Samal põhjusel hakkasid eestlased, algal linnas, siis ka maal, pidulikult tähistama sünnipäevi ja teisi isikukeskseid tähtpäevi. Üks 20. sajandi tähtsamaid muutusi Eesti arjielus oli hügieenikultuuri põhjalik uuenemine.

Sarnaselt muude Euroopa rahvastega on meie suhtumist puhtusesse tugevasti mõjutanud kristlus, mis ei pidanud puhtust esmaseks vooruseks. Teine tähtis tegur meie puhtusekultuuri arengus on olnud taluelulaad, mis ühildub väga halvasti moodsa puhtusekultusega. Uue hügieeni reegleid oli lihtsam omaks võtta ja järgida linnaoludes. Talurahvas pesi oma ihu kord nädalas nagu see oli olnud tavaks mujalgi Euroopas. Ka puhtus talumajades ei vastanud uue aja nõuetele, neid puhastati veelgi harvem kui oma ihu. Üks uue puhtusekultuuri ilmekamaid nähtusi on käimla. 20. sajandi alguses leidis neid vähem kui pooltes Eesti taludes, samal ajal olid ka linnades ülekaalus lihtsad õuekemmergid. Kõige visamalt võeti omaks harjumus pesta hambaid. Seda tehti pigem sotsiaalseil kaalutlustel kui tervise huvides.